

บทที่ 2

เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง " การศึกษาความคิดเห็นของบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และผู้ประกอบอาชีพอื่น เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี " ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ดังมีขอบข่าย ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. บทบาทของผู้ส่วนรวมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
6. สภาพทั่วไปและปัญหาของจังหวัดลพบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรนั้น ได้มีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันก็แต่รายละเอียดและความแคบความกว้างเท่านั้น

หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์หรือความพยายามที่มุ่งหวังที่โรงเรียน จัดให้แก่แก่นักเรียน เพื่อให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทางที่โรงเรียนปรารถนา(ภิญโญสาร, 2516 : 252)

หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้

ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้(สุมิตร กุพานุกร, 2520 : 3)

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา ทศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร และสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งใดก็ตามซึ่งเรามุ่งหวังจะให้เกิดการเรียนรู้นับกับเด็ก เราถือเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น หลักสูตรตามความหมายนี้กินความไปถึง ประมวลการสอน แบบเรียน ตลอดจนการสอนและกิจกรรมต่างๆด้วย(เอกวิทย์ ณ.กลาง, 2521 : 138)

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา และหลักสูตรที่ต้นควรจะต้องเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน อันสอดคล้องกับความต้องการของชีวิต ที่เหมาะสมที่สุด ได้แก่

1. สภาพเศรษฐกิจ
2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม
4. สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สภาพทางการเมือง การปกครอง
6. สภาพทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม(วิชัย

วงษ์ใหญ่, 2521 : 3)

หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน อันเป็นผลมาจากการกระทำของครู เพราะฉะนั้น หลักสูตรจึงรวมถึงกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆที่ทางโรงเรียนจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาทุกด้าน(ชมพันธ์ กุฑูร ณ.อยุธยา, 2522 : 1)

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกอบรมด้านต่างๆอย่างดีที่สุด(ดำรง บัวศรี, 2504 : 64)

หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่พึงประสงค์(วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2524 : 9)

หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้(Tabá , 1962 : 11)

หลักสูตร มีความหมาย 3 ประการคือ

ประการแรก หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ เช่นหลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัยและหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรข้อนี้นหมายถึงหลักสูตรเป็นวิชาๆ

ประการที่สอง หลักสูตรคือ เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้หมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

ประการสุดท้าย หลักสูตรคือกลุ่มวิชาและจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ความหมายข้อนี้หมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งและประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง (Garter v. Good , 1973 : 45)

หลักสูตรหมายถึง ลำดับขั้นของประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการคิดและการปฏิบัติ (Smith, Stanley and Shores, 1950 : 4)

หลักสูตรหมายถึง การจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายทางการศึกษาอย่างกว้างๆ และจุดหมายเฉพาะของโรงเรียน (Snaylor and Alexander, 1974 : 17)

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กเรียน (Beauchamp, 1963 : 5)

จากความหมายของหลักสูตรตามที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้นั้น พอที่จะสรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่โรงเรียนได้กำหนดขึ้นตามความมุ่งหมายและการดำเนินการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมาย ประสบการณ์หรือกิจกรรม จัดโดยกระบวนการคิดและการปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตามความต้องการ ความสนใจของตนเอง ตามทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา อันสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชีวิตในทุกๆด้าน ฉะนั้นหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่ครอบคลุม สร้างเสริม ชีวิตนักเรียน ทั้ง

ในโรงเรียน ในบ้าน และในชุมชนของชาติ

ตามความหมายของหลักสูตรดังกล่าว มวลประสบการณ์ที่ต้องการขึ้นอยู่กับ ความ
มุ่งหมาย ผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
ฉะนั้นหลักสูตรจึงควรจะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพต่างๆได้ เช่นเดียวกัน

การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรฉบับใดฉบับหนึ่งก็ย่อมเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของสังคมในสมัยหนึ่ง
เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาการและเทคโนโลยีเปลี่ยนไป
หลักสูตรซึ่งเปรียบเสมือนแม่บทหรือหัวใจในการจัดการศึกษาที่ใช้อยู่ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตาม
ไปด้วย การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคมจึงเป็นเรื่องที่ควร
กระทำอย่างยิ่ง (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2524 : 19) นิโคล (nicholls) กล่าวถึงการพัฒนา
หลักสูตรไว้ว่า " เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอ
ในขณะที่เดียวกัน ความรู้เก่าๆบางอย่างก็ได้รับการพิสูจน์ว่าผิดหรือไม่เหมาะสม เกิดขึ้นอยู่บ่อยๆจึง
เป็นการยากที่นักวิชาการแต่ละสาขาจะรอบรู้อยู่เสมอ เมื่อมีความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้นมากมายเช่นนี้ ก็
ย่อมจะต้องมีการคัดเลือกความรู้ที่จะให้เด็กเรียนในโรงเรียน ความรู้ใหม่จึงมีบทบาทเข้ามาแทน
ความรู้เก่า เพื่อให้เด็กเรียนได้เตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆของสังคม (Nicholls
and Nicholls, 1962 : 97 - 98)

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการศึกษาคือหลักสูตร โดยปกติแล้วหลักสูตรต้องมีการพัฒนา
ให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ (สมบุญ ชิตพงศ์, 2522 : 28) การพัฒนา
หลักสูตรจะต้องศึกษาให้เข้าใจระดับของหลักสูตรด้วย เพราะหลักสูตรแบ่งเป็นแบบต่างๆและระดับ
ต่างๆกันคือ

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับห้องเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521 : 3)

หลักสูตรใหม่มีจุดประสงค์ที่จะปรับระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในชนบท โดยให้ครูเรียนสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนมากกว่าการเรียนรูภาคทฤษฎี เน้นการสอนคนใหญ่วิธีการเรียนมากกว่าการสอนหนังสือ แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู ใจแก่

1. ปรับปรุงหลักสูตรหรือการเรียนการสอนระดับนี้ให้สัมพันธ์กับปัญหาและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน

2. ปรับปรุงให้หลักสูตรมีส่วนตอบสนองปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

3. ปรับปรุงให้หลักสูตรเป็นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี (วิชัย ตันศิริ, 2519 : 2)

การพัฒนาหลักสูตรแม่บทหรือการนำหลักสูตรแกนกลางไปพัฒนาในท้องถิ่น มีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานเช่นเดียวกัน นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ทาบ (Tabá , 1962 : 12) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตรแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนคือ

1. การสำรวจความต้องการและความจำเป็นต่างๆของสังคม
2. กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา
3. การคัดเลือกเนื้อหาวิชา
4. การจัดลำดับเนื้อหาวิชา
5. การคัดเลือกประสบการณ์เรียน
6. การจัดลำดับประสบการณ์เรียน
7. การประเมินผล

สุมิตร ฤชานุกร (สุมิตร ฤชานุกร , 2520 : 5 - 8) แบ่งขบวนการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

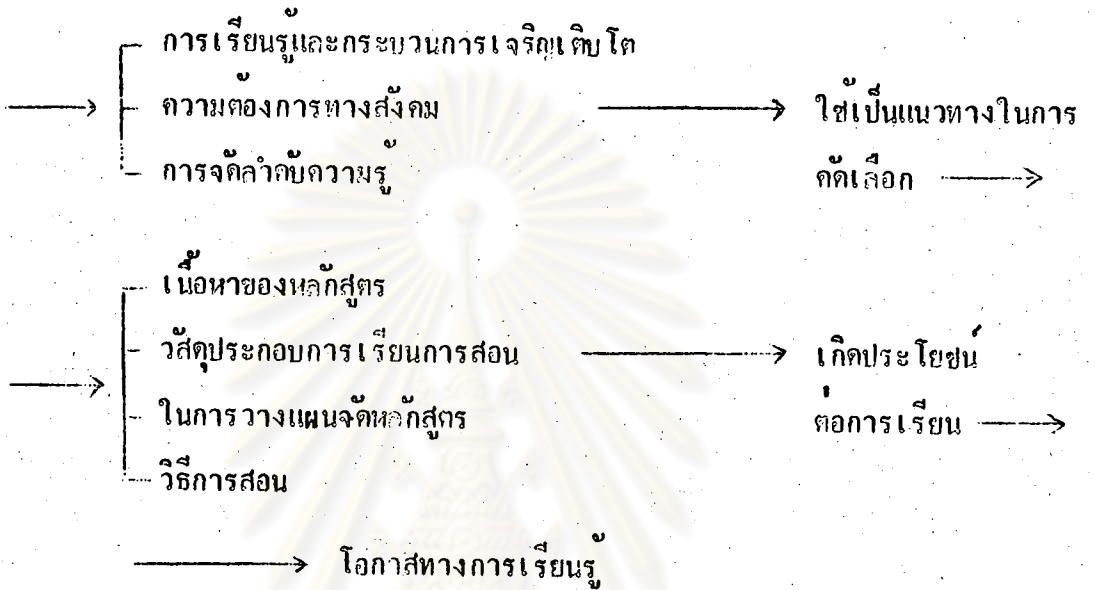
1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

5. การปรับปรุงหลักสูตร

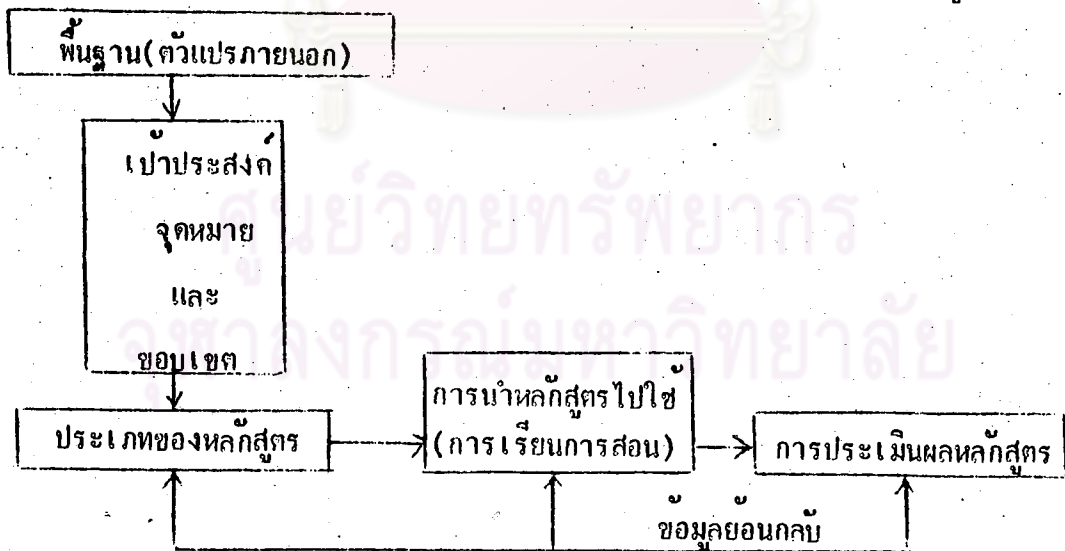
ซึ่งมีลักษณะเป็นวัฏจักรวนเวียนต่อนานนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นความพยายามปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นนั่นเอง

นีกลีย์ และ อีแวนส์ เสนอแบบการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

(Neagley and Evans, 1967: 157)

เซย์เลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ เสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

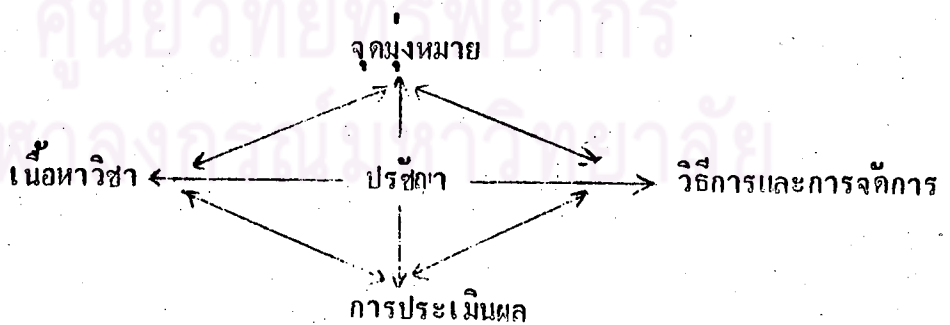
(Saylor and Alexander, 1974 : 27)

นิโคล จัดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นวัฏจักร ดังนี้

(Nicholls and Nicholls , 1962 : 21)

ดาเนียล และ ลอเรล แทนเนอร์ จัดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

(Daniel and Laurel Tanner , 1975 : 59)

สุมิตร ฤๅณนุกร กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่า ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก

5 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา และประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร (สุมิตร ฤๅณนุกร , 2520 : 5 - 8)

วีรยุทธ วิเชียร โชติ จัดองค์ประกอบ โครงสร้างและขบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. กำหนดปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายการศึกษา
2. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาตาม โครงสร้างวิชาในรูปของสัปดาห์และความสัมพันธ์
4. การเลือกและการจัดระบบประสบการณ์ตาม โครงสร้างของการรับรู้เนื้อหาและ

บุคลิกภาพในรูปของพฤติกรรมการเรียนรู้

5. การเลือกและวิธีใช้ประยุกต์วิทยาการศึกษาประกอบการเรียน
6. การเลือกและการใช้การวัดผลเพื่อประเมินผลการเรียนการสอน
7. การวางรูปแบบคู่มือวิชาการสอน ในรูปพฤติกรรมการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (วีรยุทธ วิเชียร โชติ, 2518 : 20 - 23)

กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในระดับต่างๆตามความเห็นของนักศึกษาคงกล่าวแล้ว สรุปได้ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ ความจำเป็น
2. กำหนดปรัชญา คุณค่า เป้าประสงค์ จุดหมาย จุดประสงค์ และขอบเขต
3. เลือกเนื้อหา จัดเนื้อหา และประสบการณ์ ตามประเภทของหลักสูตร
4. วางแผนจัดหลักสูตร จัดลำดับขั้นตอน วิธีการเรียนการสอนและวิธีการสอน
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. ประเมินผลการเรียนการสอน ประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนที่นักการศึกษาส่วนใหญ่กล่าวไว้ต้องการจะให้กระบวนการพัฒนาเป็นวัฏจักร
ครั้งที่ นิโคล กลาวไว้ แต่สาระสำคัญของนักการศึกษาที่ความเห็นสอดคล้องและระบุไว้เหมือนกัน
คือ " การเลือก การจัดเนื้อหาและประสบการณ์ " ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาศึกษาคนควา

ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นและเสนอผลงานการวิจัยเกี่ยวกับความ
จำเป็นในการที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ
ท้องถิ่น เพื่อให้บุคคลากรในท้องถิ่นนั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้ ให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย
ต่อไป ความคิดเห็นและผลงานของนักศึกษามีดังนี้

สวัสดิ์ จงกล กล่าวถึงความมุ่งหมายและขอบเขตการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นว่า " การที่จะสร้างเสริมรากฐานของระบอบการปกครอง
แบบประชาธิปไตยนั้น จำเป็นจะต้องกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง การดำเนินงาน
ที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานซึ่งมีผลในระยะยาวก็คือ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความ
ต้องการของท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จริงอยู่แม้ใน เรื่องนี้ประเทศไทยจะมีลักษณะ
องค์ประกอบส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกันก็ตาม แตกแตกต่างกันใน เรื่องนี้และรายละเอียด โดยเฉพาะ
ระดับชั้นของการพัฒนาในแต่ละท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ หลักสูตรจึงมีส่วนที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้
อย่างเดียวกัน เพื่อเอกภาพของชาติ แต่จะต้องเรียนรู้ความแตกต่างในรายละเอียดเฉพาะท้องถิ่น
ผู้เรียนควรรู้เรื่องซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นของตนซึ่งส่วนกลางไม่ใคร่ระบุไว้ ผู้เรียนจะต้อง
เรียนรู้สิ่งที่เป็นจุดอ่อนในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่ตรง
ตามจุดหมายของการศึกษา การที่จะให้ผู้เรียนรัก - ภูมิใจ และส่งเสริมความเจริญให้ท้องถิ่นของตน
ได้นั้น จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องทราบเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและสภาพของท้องถิ่น
เป็นพื้นฐาน " (สวัสดิ์ จงกล, 2521 : 4)

สิปปนนท์ เกตุทัต เสนอแนะในรายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในเรื่อง
หลักสูตร ดังนี้ " เนื้อหาของหลักสูตร ใหม่ส่วนหนึ่งที่ทุกคนเรียนเหมือนกันในสาระสำคัญ ความ
เป็นไทยร่วมกัน และอีกส่วนหนึ่งที่แต่ละคนมีโอกาสเรียนแตกต่างกัน ให้เหมาะสมกับอุปนิสัย

ความสนใจและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น " และในเรื่องการทำเอกสารหลักสูตร
ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

" การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร (ประมวลการสอน) และการจัดแบบเรียนประกอบ
ควรให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำ โดยความร่วมมือของสำนักงานศึกษาธิการเขต และควรจัดตั้งหน่วยงาน
พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาโดยถือหลักการกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ เพื่อเสริมสร้างให้ท้องถิ่น
มีกำลังคน กำลังความรู้ที่จะตัดสินใจปัญหาทางวิชาการของเขา ให้รับกับข้อเท็จจริงในมากที่สุด "
(ลีปนันท เกตุทัต, 2518 : 103, 105 - 106)

สมพงษ์ พละสุรีย์ เสนอแนะว่า " ท้องถิ่นอันมีเขต จังหวัด วิทยาลัยครู เทศบาล
อำเภอ หรือโรงเรียน ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ตั้งแต่หลักสูตรแบบ
เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการนิเทศติดตามผล ให้
เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น "(สมพงษ์ พละสุรีย์, 2521 : 1 - 4)

ประจักษ์ วัฒนเจริญ ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอในภาคเหนือ
ที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปรากฏว่า
" ศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.89) มีความเห็นว่าการสร้างหลักสูตรนั้นสมควร
อย่างยิ่งที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรเป็นสาขาที่เหมาะสมกับความต้องการของ
ท้องถิ่น และมีความเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 78.38) ในด้านที่จะให้โรงเรียนนำเนื้อหาวิชาใน
หลักสูตรไปตีความ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (ประจักษ์ วัฒนเจริญ, 2520 : 60 - 61)

มานิชย์ บุคยานุวัตร กล่าวว่า " การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรเดียวกัน
ทั่วประเทศนั้น มีข้อบกพร่องหลายประการ ดังนี้

1. การใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศย่อมไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เป็นอยู่
2. ทำให้ละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่น ทำให้มีการ
ก้มเล่นสิ่งที่มีค่าของท้องถิ่น

3. ไม่เป็นการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิต อาชีพบางท้องถิ่นอาจมีแก้หา
แตกต่างออกไป เช่น โรคภัยไข้เจ็บ ความอดอยาก แทนที่การศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว
กลับจะส่งเสริมให้คนในชนบทไปเรียนที่เมืองใหญ่เพื่อการศึกษาต่อชั้นสูงๆ " (มานิชย์ บุคยานุวัตร, 2521 : 1)

สุนทร สุนันทชัย ได้ตั้งข้อสังเกตในการปรับการศึกษาให้เข้ากับสังคมชนบท ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาชนบท เพื่อให้เด็กรู้จักตัวคุณและเอาชนะสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการสอนให้รู้จักงานเกษตรก็จะให้เป็นเครื่องฝึกฝนให้เกิดสติปัญญาในการดำรงชีวิต
2. การปรับปรุงการศึกษาให้เข้ากับสภาพชนบท โดยการฝึกงานภาคปฏิบัติถือว่าเป็นการเตรียมตัวที่จะฝึกงานอาชีพจริงๆต่อไปเท่านั้น
3. การศึกษาในชนบทควรจะต้องฝึกเด็กให้เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆทางการเกษตร การฝึกปฏิบัติทางการเกษตรเพื่อให้เด็กมีทักษะทางปฏิบัติ รู้วิธีการที่จะปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ในบ้านและชุมชน
4. การปรับปรุงหลักสูตรวิชาอื่นๆใหม่ก็ควรจะกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม(สุนทร สุนันทชัย, 2513, : 17 - 18)

รังสรรค์ ธนพรพันธ์ เสนอแนะให้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคแต่ละภูมิภาค และท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น(รังสรรค์ ธนพรพันธ์, 2518 : 3)

สุนทร สุนันทชัย แสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับชนบท โดยการจัดทำหลักสูตรของท้องถิ่นว่า " การจัดทำหลักสูตรควรให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนทางด้านกายภาพและสังคมของชาวชนบท เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่ให้อ่านวยต่อการดำรงชีวิต ประการที่สอง หลักสูตรจะสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียนได้ จะต้องจัดให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของชาวชนบท ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรแบบนี้ควรให้ท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการจัดทำรายละเอียดหรือส่วนที่เพิ่มเติม เพราะช่วยให้โรงเรียนจัดสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของท้องถิ่นได้ " (สุนทร สุนันทชัย, 2513 : 28 - 29)

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา ซึ่งเป็นทั้งบทความและข้อสรุปจากผลงานวิจัยสรุปความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการเสริมสร้างรากฐานของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. การสร้างหลักสูตรสมควรอย่างยิ่งที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้าง เพื่อให้

เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

3. การใช้หลักสูตร เพียงหลักสูตรเดียวทั่วประเทศไม่สัมพันธ์กับชีวิต ละเลยมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและไม่สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น
4. การปรับการศึกษาให้เข้ากับชนบท ต้องปรับปรุงหลักสูตรวิชาต่างๆให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางด้านเกษตร
5. การจัดการศึกษาที่เหมาะสมต้องสอดคล้องกับพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภูมิภาค และท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น
6. เนื้อหาหลักสูตรมีทั้งส่วนที่ทุกคนต้อง เรียนร่วมกันและส่วนที่แต่ละคนมีโอกาสที่จะเรียนให้เหมาะสมกับอุปนิสัย ความสนใจและความต้องการของท้องถิ่น
7. การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรควรถือหลักการกระจายอำนาจ
8. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสิ่งแวดล้อมและชีวิตจริงของผู้เรียน
9. ท้องถิ่นควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521 จึงจะเป็นการยืนยันได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการนำหลักสูตรระดับชาติมาจัดทำในระดับท้องถิ่น สุมิตร กุฑานุกร กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคือ การขยายและการปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ การขยายหลักสูตรระดับชาติคือ การนำเอาทั้งความมุ่งหมายและเนื้อหา ขยายความ ขยายให้ความมุ่งหมายกลายเป็นรูปธรรม ส่วนเนื้อหาที่ขยายความเพิ่มเติมให้มีรายละเอียดพอที่จะนำไปใช้สอนได้ การปรับหมายถึง การเอาความรู้ ความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา มาปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา(สุมิตร กุฑานุกร, 2520 : 184)

การพัฒนาหลักสูตรไม่สามารถจำกัดขอบเขตของตัวเองอยู่ในหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดโดยเฉพาะได้ เพราะหลักสูตรที่ดีโดยทั่วไปจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน

ส่วนแรกคือส่วนที่เป็นแกนกลาง ซึ่งเป็นส่วนที่สร้างเอกภาพ เอกฉันทของชาติ ทุกคนต้องเรียน เพื่อสร้างความเป็นไทยร่วมกัน ส่วนนครมิชชันนารีเป็นผู้จัดทำและใช้ทั่วประเทศ อีกส่วนหนึ่ง เป็นส่วนที่จะต้องสอดคล้องกับสภาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งส่วนท้องถิ่นควรจัดทำเอง เพราะท้องถิ่นเองย่อมรู้อาชีพและความต้องการของท้องถิ่นเองดีกว่าผู้อื่น เช่นเดียวกับกับที่เรา จะรู้เรื่องบ้านของตนเองมากกว่าบ้านผู้อื่น หลักสูตรส่วนนี้จะช่วยให้คนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหา ของตนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ถ้าว่า ระบุท้องถิ่นที่มีความหมายกว้างในทาง ปฏิบัติท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรก็คือ เขตการศึกษา จังหวัดและโรงเรียน วิทยุ ราษฎร์ศิริ โฉมฉายถึงเนื้อหาของเขตการศึกษา จังหวัดและโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไวดังนี้

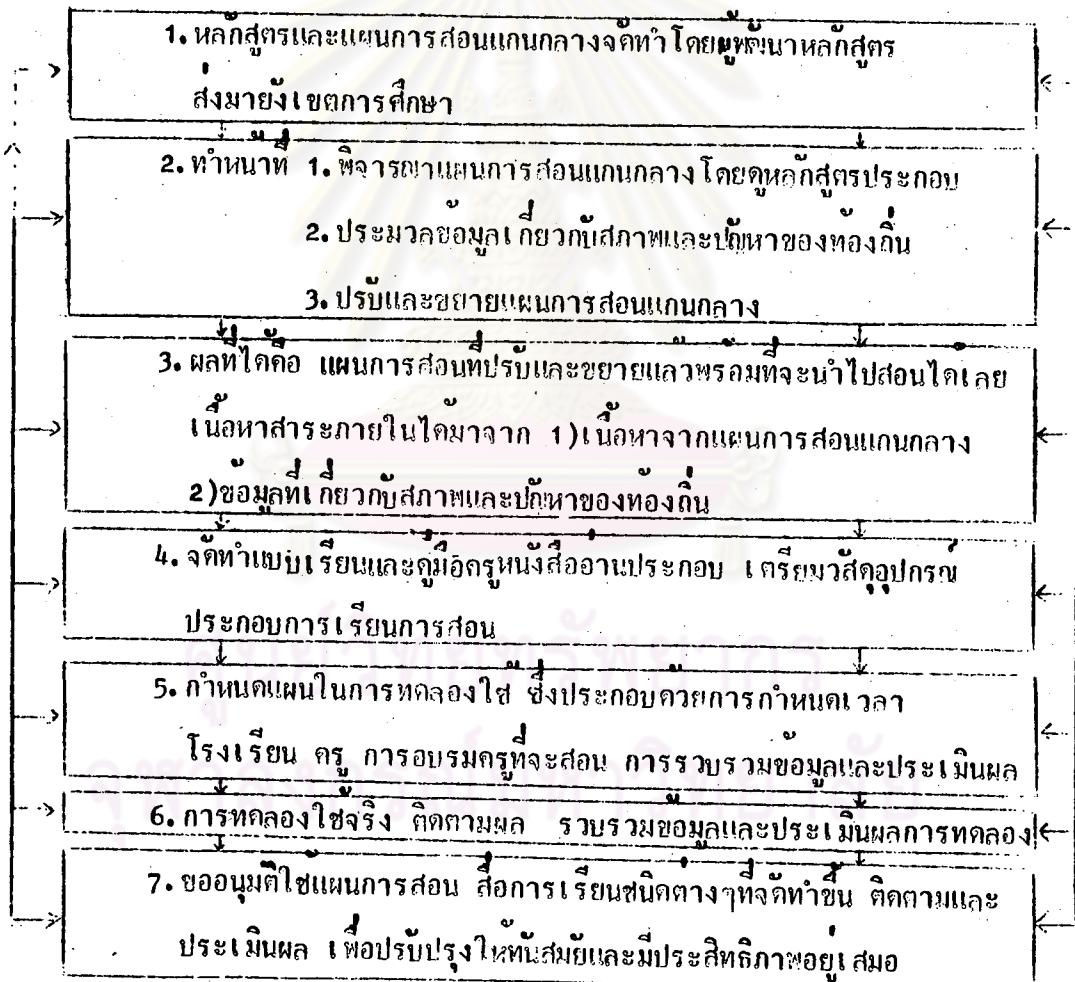
1. เขตการศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่ในการนิเทศงานด้านการศึกษาแล้ว หน้าที่ อื่นๆอีกอย่างหนึ่งคือ การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ปรับปรุง เอกสารหลักสูตร ต่างๆจากส่วนกลางให้เหมาะสมกับสภาท้องถิ่น รวมทั้งจัดทำเอกสารหลักสูตรบางอย่างเพิ่มเติม ขึ้นมาตามความต้องการและความเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับนโยบายจัดการศึกษาของ ชาติ เอกสารต่างๆนี้ เขตการศึกษาต้องปรับปรุงหรือจัดทำขึ้นเพิ่มเติมได้แก่ ประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริม การอ่าน แบบฝึกหัดมีพื้นฐานจากท้องถิ่น หากท้องถิ่นใดดำเนินการดังกล่าว หลักสูตรที่ดี เหมาะสม กับสภาท้องถิ่นตามอุดมการณ์ ก็จะเป็นจริงขึ้นได้ ซึ่งจะเป็นความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งในการจัด การศึกษาของไทย

2. จังหวัด หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจัดทำโครงการ สอนของแต่ละจังหวัดขึ้นใช้เอง รวมทั้งอาจจัดทำคู่มือครู สื่อการเรียนบางอย่างเพิ่มเติม รวมทั้ง นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

3. โรงเรียน เป็นที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู จึงมีบทบาทที่สำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่นำหลักสูตร ไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ผู้เรียนโดยตรง การพัฒนาหลักสูตร เริ่มจากการจัดระเบียบการและกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ

สภาพท้องถิ่น การเปิดวิชาให้นักเรียนได้เลือกตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด การจัดเตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อให้อำนาจในการใช้หลักสูตร เกิดผลดี มีประสิทธิภาพ ในด้านการสอน ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้โดยสามารถปรับตัวได้ แก้ไขหาทางใดๆ ได้ เพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูไม่การเน้น การประเมินผล เพื่อสอบใด แต่ควรเน้นการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2524 : 38)

ในด้านของขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนี้ สุมิตร ฤๅณานุกร ได้วางรูปแบบไว้ดังนี้

(สุมิตร ฤๅณานุกร, 2520 : 130)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดให้เขตการศึกษาจัดทำหลักสูตร
บางส่วนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการตามแนวทางที่สุเมิตร ภูพานกร กล่าวไว้เป็นระดับชั้น
ตั้งแต่ระดับชาติไปถึงระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร จัดทำหลักสูตรและแผนการสอนแกนกลาง
2. เขตศึกษานำหลักสูตรและแผนการสอนมาปรับและขยายดังนี้
 - 2.1 ปรับและขยายแผนการสอนแกนกลาง
 - 2.2 ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของเขต
3. จัดทำแบบเรียน คู่มือครู และเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
4. กำหนดแผนการทดลองใช้ ซึ่งประกอบด้วยกำหนดเวลา โรงเรียนที่จะทดลอง
การอบรมครูที่จะทดลองใช้แผนการสอน เตรียมการรวบรวมข้อมูลและการประเมินผล
5. ดำเนินการทดลอง ติดตามผล รวบรวมข้อมูล และประเมินผลการทดลอง
6. ประกาศใช้แผนการสอนของท้องถิ่น(สุเมิตร ภูพานกร, 2520 : 230)

บรรลือ ฤกษ์วัน เห็นว่าหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น ควรจะมีความ
สัมพันธ์กันตั้งแต่ การนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จนถึงการนำไปปฏิบัติ
ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง โดยการพิจารณาจุดประสงค์ หลักการและเนื้อหา
2. ศึกษาแผนการสอนแกนกลาง
3. ศึกษาสื่อการเรียนแกนกลาง
4. จัดทำแผนการสอนท้องถิ่นโดยปรับปรุงแนวการสอนแกนกลางโดยอาศัยข้อมูล
ท้องถิ่นเป็นหลัก ในขั้นนี้ควรสร้างบทเรียนและแผนการสอนของท้องถิ่นให้เหมาะสม
5. ปฏิบัติการสอน ครูผู้สอนทำการสอนตามแผนการสอนของท้องถิ่น(บรรลือ
ฤกษ์วัน, 2520 : 154 - 155)

ชิน ภูพานภาพ แสดงความคิดเห็นเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
ดังนี้

1. การปรับขยายการสอนของแต่ละกลุ่มวิชา การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อกำหนดนโยบาย การอำนวยความสะดวก การอนุมัติใช้หลักสูตรท้องถิ่น และการตั้งอนุกรรมการปฏิบัติงาน
2. ร่างแผนการสอนและสื่อการเรียน ในชั้นจัดตั้งอนุกรรมการ จัดทำแผนการสอน สื่อการเรียนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. การกำหนดโรงเรียนทดลอง เลือกโรงเรียนที่จะทดลองแผนการสอนและสื่อการเรียน
4. การอบรม อบรมครูในโรงเรียนทดลอง เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาและผู้บริหารระดับจังหวัด ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร
5. ดำเนินการทดลองในโรงเรียนที่กำหนดไว้
6. ติดตามผลการทดลองแล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข

หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนแล้ว เขตการศึกษาประกาศใช้หลักสูตรท้องถิ่น ในภูมิภาคของเขตการศึกษา(ชิน บุญานภาพ, 2519 : 186 - 187)

อาคม จันทสุทร เสนอแนะว่า การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดทำครั้งนี้ ควรปรับเพิ่มเติมและลดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนคู่มือครู เอกสารประกอบการเรียนของนักเรียนและเอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลนั้นจะต้องใช้ของส่วนกลางทั้งหมด และเพิ่มเติมของท้องถิ่นเข้าไปอีกตามความเหมาะสม(อาคม จันทสุทร, 2520 : 235)

การพัฒนาหลักสูตรในระดับเขตการศึกษาเป็นการดำเนินงานที่กว้างขวางครอบคลุมไปถึงหลายจังหวัด เพราะฉะนั้นจังหวัดควรจะนำหลักสูตรของเขตศึกษามาปรับ เพิ่มเติม คัดแปลง ให้สอดคล้องกับความต้องการของจังหวัด ซึ่งกลวิธีในการพัฒนาหลักสูตรระดับจังหวัดนี้ คล้ายคลึงกับระดับเขตการศึกษา ในเรื่องที่มีการประชุมปฏิบัติการระดับชาติเพื่อจัดทำหลักสูตรสู่ศึกษา โภชนาการ เพื่อพัฒนาชนบทของหมู่บ้านจุฬา อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม คณะผู้ดำเนินการประกอบด้วยคณะครู เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของจังหวัดสมุทรสงคราม และนครปฐม นักศึกษาและโภชนาการ แพทย์ อานามย์ และนักพัฒนาหลักสูตร โดยมีกลวิธีในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. การสำรวจชุมชนเพื่อทราบปัญหาและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

2. วิเคราะห์หลักสูตรเดิม และกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรใหม่
3. กำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรจากปัญหาที่ประมวลได้
4. กำหนดเนื้อหาถนัดอนาถนัยและโภชนาการ
5. กำหนดทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน
6. การทดลองใช้(กรมวิชาการ, 2523: 7 - 22)

จากความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับเขตหรือจังหวัด ดังกล่าวมาแล้วสรุปเป็นแนวทาง เพื่อนำไปปฏิบัติในขั้นตอนต่อไปได้ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ศึกษารวบรวมข้อมูล ในเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของเขตการศึกษา หรือของจังหวัด

3. ศึกษาหลักสูตรในเรื่อง หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และเนื้อหาของแต่ละกลุ่มวิชา เพื่อพิจารณา คัด เพิ่ม และขยาย เป็นหลักสูตรของท้องถิ่น

4. ศึกษาแผนการสอนที่นำมาจัด ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
5. ประชุมดำเนินการจัดทำแผนการสอน คู่มือครู
6. ดำเนินการทดลองและติดตามผลการสอน การใช้หลักสูตร แผนการสอน
7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรของท้องถิ่น
8. ขออนุมัติและประกาศใช้หลักสูตร
9. ดำเนินการอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรในระดับนี้ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนหรือแผนการสอนโดยการขยายและปรับแผนการสอนของเขตหรือจังหวัดในส่วนที่ควรจะทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น หลักสูตรระดับห้องเรียนเป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด สังคมจะเปลี่ยนได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรระดับนี้(วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521 : 4)

นักการศึกษาแนะวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่ม ระดับโรงเรียนไว้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนควรจัดทำดังนี้

1. กำหนดเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
2. ประเมินผลสถานะของนักเรียนในปัจจุบัน ตามเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน

3. กำหนดความต้องการที่จำเป็น
4. จัดลำดับและคัดเลือกความต้องการที่จะนำไปจัดทำโครงการทางการศึกษา
5. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการตามข้อ 4
6. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ
7. ประเมินผลหลักสูตรตามเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมาย
8. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (Tankard , 1974 : 141)

ในการนำหลักสูตรประเภทศึกษา 2521 ไปใช้ในระดับโรงเรียนนั้น เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย กลุ่มโรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
2. ประชุมครูใหญ่วางแผนการใช้หลักสูตร
3. ประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการสอนและทำสื่อการเรียน
4. ประชุมปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์หลักสูตร
5. อบรมครูเรื่องการใช้แผนการสอนและสื่อการเรียน
6. การนิเทศจากภายนอกโรงเรียน คือจาก อำเภอ จังหวัด เขต และกรม
7. การประเมินผล(หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา, 2519 : 24)

จากความคิดเห็นทั้งสองที่เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียนได้ดังนี้

1. ตั้งกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียน
2. สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน

3. ศึกษาจุดหมาย หลักการ และเนื้อหาสาระของหลักสูตร
4. ศึกษาแผนการสอนของ เขต หรือของจังหวัด
5. ประชุมปฏิบัติการ ขยายหรือปรับเปลี่ยนการสอน
6. อบรมครูผู้สอนหรือฝ่ายวิชาการของ โรงเรียน
7. นำแผนการสอนไปใช้ในกลุ่มโรงเรียนหรือ โรงเรียน
8. ประเมินผลและรวบรวมข้อมูล เพื่อพัฒนาต่อไป

จากเอกสารที่แนบมา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผู้วิจัยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับเขต หรือระดับจังหวัดไว้ 9 ขั้นตอน ระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียน 8 ขั้นตอน ซึ่งทั้งสองระดับเมื่อเปรียบเทียบกันจะมีลักษณะขั้นตอนคล้ายกันจะต่างกันเฉพาะขั้นตอนการขออนุมัติและเผยแพร่เท่านั้น ซึ่งตามระบบการบริหารงานการประถมศึกษาปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับจังหวัดอยู่ในความรับผิดชอบของเขตการศึกษา โดยมีคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วจึงนำไปสู่ระดับโรงเรียน สำหรับการพัฒนาระดับโรงเรียนเป็นการดำเนินการเป็นการภายใน เพราะเป็นอำนาจของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยตรงนั้นยืนยันได้ว่า การสำรวจความคิดเห็นของบุคคลเพื่อปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร เป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

เฮย์เลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย นักเรียน ครู บุคลากรจากภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล นักการศึกษาในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลอื่นๆ เช่น นักเขียน ผู้พิมพ์หนังสือ เป็นต้น (Saylor and Alexander, 1974 : 42 - 44)

ไบซิ่ง กล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรว่าประกอบด้วย

1. บุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญ

ทั่วไปและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร

2. บุคคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ เช่น นักวิจัยทางหลักสูตร
ตัวแทนของครูผู้สอน
3. บุคคลากรทางด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย ครูผู้สอน ที่เกษียณเทศก์ ครูพิเศษ
และนักบริหาร
4. ตัวแทนของประชาชน
5. นักเรียน (George Beauchamp , 1963: 148 - 151)

คัลลาส เสนอว่าในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้ส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรคือ
ผู้เขียนแบบเรียน นักวิชาการ ผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร บุคคลที่ทำงานในองค์กรของ
รัฐและของท้องถิ่น สถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ นักเรียนและครูผู้สอน (Douglass,
1964 : 116 - 132)

กรูก เห็นว่า ผู้ส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรควรจะต้องประกอบด้วย บุคคลกร
หลายๆฝ่ายดังนี้ กลุ่มผู้นำของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ครู หน่วยงานต่างๆ และผู้เรียน (Krug,
1970: 8 - 17)

สุนทร สุนันทชัย เห็นว่าการจัดทำหลักสูตรนั้นไม่สามารถที่จะให้ทุกคนเข้ามา
มีส่วนร่วมได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมจริงๆ ซึ่งควรได้แก่
บุคคลต่อไปนี้คือ ครูผู้สอน ที่เกษียณเทศก์ นักจิตวิทยาการศึกษา นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ
ด้านทฤษฎีหลักสูตร (สุนทร สุนันทชัย, 2513 : 16 - 17)

เอกวิทย์ ๓ กลาง จัดผู้ส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ประเภท คือ

1. ผู้มีความสัมพันธ์ในวิชาต่างๆ เช่น ที่เกษียณเทศก์สายวิชา
2. ผู้บริหารการศึกษาในระดับสำคัญ
3. ผู้แทนครูผู้สอน
4. ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่
5. นักการศึกษาที่รู้ทางทฤษฎีการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา (เอกวิทย์

๓ กลาง, 2511: 43 - 44)

จากความเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรประกอบไปด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. นักวิชาการจากศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นที่ปรึกษา

2. นักบริหารการศึกษาในระดับเขตการศึกษา และระดับจังหวัด
3. อาจารย์จากสถาบันการศึกษาชั้นสูงในเขตการศึกษาและจังหวัด
4. ศึกษานิเทศก์เขต หรือจังหวัด หรือเทศบาล
5. คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ
6. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ
7. เจาหน้าที่ของหน่วยงานราชการต่างๆ
8. ตัวแทนครูผู้สอน
9. ตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ
10. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ
11. นักเรียน

นักการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งพอสรุปได้เป็น 7 กลุ่มดังนี้คือ

1. ผู้บริหาร
2. ศึกษานิเทศก์
3. นักวิชาการ
4. ครูใหญ่
5. ครูผู้สอน
6. นักเรียน
7. ประชาชน

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

แห่งการกำหนดบทบาทของผู้บริหารในระดับสำคัญ (Role of the Key Administrator) ไว้ 5 ประการดังนี้

1. การประเมินผลความต้องการและการเลือกขอบข่ายสำหรับการพัฒนา
2. การเลือกกลวิธีดำเนินการ
3. การบริหารโครงการในระยะการดำเนินการ
4. การจัดเตรียมการประเมินผล การพัฒนาโครงการ
5. ข้อจำกัดและประสิทธิผลของกระบวนการวิจัยสั่งการ(Tankard, 1974:

57 - 63)

ดอลล เห็นว่า นักบริหารและศึกษานิเทศก์ควรจะมีหน้าที่กระตุ้นให้งานก้าวหน้า และเราให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในการสนับสนุน ตลอดจนจัดหาเงินทุน วัสดุ บุคลากร เพื่ออำนวยความสะดวกคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตร (Doll, 1970 : 279 - 281)

ธนู แสงศักดิ์ เห็นว่า ในการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

ตรวจตราดูแลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไคผล ควรมีการประชุมพิจารณา วางแผนในการจัดหลักสูตร การงานและพื้นฐานอาชีพ ให้เหมาะสมกับจังหวัด อำเภอ ตำบล ที่ โรงเรียนตั้งอยู่ หาทางประสานการประกอบอาชีพในตำบลต่างๆกับหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อการ ฝึกนิสัยการทำงานและการประกอบอาชีพของพลเมืองอย่างแท้จริง (ธนู แสงศักดิ์, 2520 : 219)

สรุปได้ว่าผู้บริหารควรมีบทบาทพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นดังนี้

1. การเริ่มดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรด้วยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ของท้องถิ่น ในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
2. การเลือกบุคลากรและกลวิธีในการดำเนินงาน
3. การวางแผนปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาหลักสูตร

เดเนียล และ ลอเรล แทนเนอร์ กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. จัดหลักสูตรให้เกิดความสมดุล
 2. กำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษา
 3. จัดเตรียมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
 4. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- และศึกษานิเทศก์ควรจะมีหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการวิจัย การพัฒนาหลักสูตร แต่ละระดับ
2. การจัดรูปแบบของหลักสูตร
3. การวิจัยและการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
4. การทดลองและติดตามผล
5. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Daniel and Laurel Tanner 1975: 63-65)

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษากำหนดบทบาทของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาของ โรงเรียน
2. ทำงานร่วมกับครูทางด้านการเรียนการสอน
3. การเยี่ยมเยียนและสังเกตการสอนของครู
4. การติดตามผลการใช้หลักสูตร
5. การประเมินผลการใช้หลักสูตร (หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา, 2519

:16-19)

สมัย รุ่งสุข เสนอแนะหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ เขตและจังหวัดไว้ดังนี้

1. เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. จัดเตรียมการประชุมอบรมครูในการพัฒนาหลักสูตร

3. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน
 4. จัดงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 5. เป็นวิทยากรอบรมครูและผู้บริหาร (สมัย รุ่งสุช, 2519 : 193)
- สรุปได้ว่าศึกษานิเทศก์มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้
1. เป็นคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตร
 2. เสนอแนะและจัดกิจกรรมการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
 3. ช่วยวางแผนทางการปฏิบัติงานและกำหนดหลักการ
 4. จัดเตรียมงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก
 5. เป็นวิทยากรในการอบรมครูและผู้บริหารการศึกษา
 6. นิเทศการดำเนินการสอนตามแนวหลักสูตรที่พัฒนา
 7. ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตร

บทบาทของนักวิชาการในการพัฒนาหลักสูตร

ในคู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กล่าวว่า นักวิชาการคือ อาจารย์ในสถานชั้นสูง เช่น มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู เป็นต้น นอกจากนี้ควรจะรวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆด้วย นักวิชาการมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

นักวิชาการจะเป็นผู้ช่วยให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนการสอนไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ช่วยให้ผู้สนใจในความรู้ มีความคิดที่จะสอนต่อจากที่นักวิชาการแนะนำ นิเทศ และสำคัญคือ ช่วยสนับสนุนให้ครูช่วยเหลือตนเอง ช่วยทำให้ครูรวมกำลังปัญญา กำลังใจ กำลังกาย ทำงานในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนใดดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2520 : 307)

สมิธ สแตนเลย์ และ ฮอสส์ กล่าวถึงอาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ในฐานะที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษาหรือคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร การจะมีหน้าที่ดังนี้ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริหารและครู โดยเฉพาะคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ช่วยปรับปรุงจุดมุ่งหมายในระดับห้องเรียน สุดท้ายช่วยผู้บริหารในการกำหนดทิศทางที่จะเข้าสู่หลักสูตร (Smith, Stanley and Shores, 1950 : 668)

นิกลีย์ และ อีเวนส์ เห็นว่า อาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยควรมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การจัดการสอนแก่ผู้เรียน
2. ใ้การอบรมครูประจำการ
3. การสำรวจและประเมินผลหลักสูตร
4. การวิจัยและสร้างทฤษฎีทางการศึกษา
5. การให้บริการในการปรึกษาหารือ (Neagley and Evans, 1967: 62)

รักก์ และคนอื่นๆ เสนอแนะว่า อาจารย์ในวิทยาลัยควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การประเมินิเทศและการช่วยเหลือครูในระยะเริ่มแรกของการทำงาน
2. การฝึกอบรมแบบต่อเนื่องแก่ครูประจำการ
3. การจัดหลักสูตรแบบเข้มในระยะสั้น
4. การช่วยเหลือศึกษาพิเศษและเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
5. ใ้การแนะนำในการคัดเลือกครูที่มีความสามารถเป็นกรรมการในการสร้าง

หลักสูตร

6. สาธิตการสอนและสังเกตการสอนในโรงเรียนฝึกสอนและโรงเรียนทดลอง

(Rugg and Others, 1969 : 198)

สรุปบทบาทของนักวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

1. การจัดหลักสูตรระยะสั้นให้ครูได้ศึกษา
2. การใ้การอบรมแก่ครูประจำการ
3. เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตร

4. เป็นกรรมการที่ปรึกษาในการพัฒนาหลักสูตร
5. ทำวิจัยในเรื่องหลักสูตรและการสอน
6. ทดลองการสอนและเผยแพร่ทฤษฎีทางการศึกษา

บทบาทของครูใหญ่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การใช้หลักสูตร ครูใหญ่เป็นผู้บริหารที่สำคัญที่สุด หลักสูตรจะเกิดผลสัมฤทธิ์ถ้าครูใหญ่มีความเข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตร ตลอดจนการดูแลควบคุมให้ครูดำเนินการสอนโดยถูกต้อง

คอแล เห็นว่า บทบาทของครูใหญ่ควรมีดังนี้

1. เป็นผู้นำทางวิชาชีพ
2. นิเทศ การเรียนการสอน
3. กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน
4. จัดครูเขาสอนให้เหมาะสม
5. ประเมินผลครูใหม่
6. ช่วยให้ครูเข้าใจจุดประสงค์ของการพัฒนา (Doll , 1970 : 283-284)

เฟื่องฟุ้ง เกร็ดตราชู เห็นว่า ครูใหญ่ควรมีบทบาทดังนี้

1. เป็นคณะกรรมการหลักสูตรของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน
2. ประสานกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้หลักสูตร

มีความต่อเนื่องกัน

3. จัดประชุมครูแต่ละหมวดวิชา เพื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร
4. ส่งเสริมการค้นคว้า การทดลอง วิจัย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของเด็ก
5. จัดประชุมครูเสมอๆ
6. ส่งเสริมความงอกงามของครูประจำการ
7. นิเทศการสอน(เฟื่องฟุ้ง เกร็ดตราชู , 2514 : 77)

ในคู่มืออบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประเภทศึกษากล่าวว่า ในการนำหลักสูตรประเภทศึกษา 2521 ไปใช้ในโรงเรียน ครูใหญ่ควรจะสนใจศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตรหาโอกาสเข้ารับการอบรมและประชุมปรึกษาหารือกับครูเสมอๆ บทบาทของครูใหญ่ในด้านการพัฒนาหลักสูตรควรมีดังนี้

1. การเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอนของครูเป็นครั้งคราว
2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองและพยายามดึงเอาผู้ปกครองนักเรียนให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตร
3. ส่งเสริมให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2520 : 179)

สรุปบทบาทของครูใหญ่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

1. เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
3. จัดประชุมปรึกษาหารือกับครูในเรื่องหลักสูตรอยู่เสมอ
4. กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
5. ส่งเสริมการค้นคว้าการทดลอง วิจัย เกี่ยวกับการเรียนการสอน
6. จัดระบบการนิเทศในกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่สุด เปรียบเสมือนหัวใจของการสร้างหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียน

เชลเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ กล่าวถึงบทบาทของครูดังนี้

ครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จัดทำคู่มือหลักสูตร จัดโครงการทางการศึกษาของโรงเรียนและนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับนักเรียน (Saylor and Alexander , 1974 : 61)

ดอลล กล่าวว่ ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ครูควรทำงานและวางแผนร่วมกับนักเรียน ทำการศึกษาเป็นรายบุคคลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูอื่นๆ (Doll , 1970 : 61)

ไทเลอร์ เสนอแนะว่บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในแผนวิชาการของโรงเรียน ส่วนในโรงเรียนเล็กๆครูควรทำงานในรูปของคณะกรรมการ ในการศึกษาผู้เรียน สํารวจสภาพภายนอกโรงเรียน และทดสอบรายงานของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา วิชา (Tyler , 1950 : 126 - 127)

แทงการ์ด เห็นว่ในการพัฒนาหลักสูตรครูควรมีบทบาทดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
2. กำหนดระดับขั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตร
3. พยายามศึกษาการกำหนดความต้องการที่จะพัฒนา
4. ดำเนินงานตามโครงการ
5. กำหนดระดับของการยอมรับในการพัฒนาหลักสูตร (Tankard , 1974 : 83-91)

บรริลล์ พุกษะวัน กล่าวว่ การพัฒนาหลักสูตรไม่ใช่ให้ครูไปทำหลักสูตรกันเอง แต่ครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์ หรือวิจัยงานอันเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้อยู่
2. ทดลองและใช้หลักสูตรอย่างจริงจัง พร้อมกับศึกษาจุดอ่อนและจุดดีของหลักสูตร

โดยสม่าเสมอ

3. พยายามศึกษาและใช้วัสดุหลักสูตรให้เต็มที่
4. จัดประชุมวิเเคราะห์หลักสูตร เพื่อศึกษาจุดประสงค์การใช้แผนการสอนและศึกษาหลักสูตร (บรริลล์ พุกษะวัน, 2520 : 139)

เฟื่องฟู้ง เกรือตราชู กล่าวว่ ครูควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. เป็นผู้แทนในคณะกรรมการหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียน
2. ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนในการสำรวจความต้องการ

จำเป็นและปัญหาของชุมชน เพื่อนำมาสร้างหลักสูตร

3. ประเมินหลักสูตรของโรงเรียน
4. ทำการศึกษา เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในพัฒนาการของเด็ก และการที่จะทำหลักสูตรให้เหมาะสม
5. ค้นคว้าและทดลองวิธีสอนใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนและวิจัยในกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน
6. จัดทำเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร
7. เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสร้างและปรับปรุงหลักสูตร (เฟื่องฟูง เครื่องตราชู, 2514 : 81)

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรในระดับจังหวัดและโรงเรียน
2. นำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้อง ตามหลักการและจุดหมาย โดยรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นจุดอ่อนและจุดเด่นไว้
3. ประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกับคณะครูและผู้นำเหตุการณ์ศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
4. ทำการวิจัยในเรื่องการเรียนการสอน
5. จัดการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
6. ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการอบรมเรื่องหลักสูตรอยู่เสมอ

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ กล่าวว่า ควรให้อิทธิพลนักเรียนแสดงความคิดเห็นและให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการเรียน (Saylor and Alexander, 1974 : 59)

ดอลล์ เห็นว่า นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร โดยการตอบแบบสอบถาม การแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาวิชาที่เรียน การให้สัมภาษณ์และการมีส่วนร่วมศึกษาหลักสูตร (Doll ,1970 : 86 - 87)

แฮส เสนอแนะว่า นักเรียนควรวางแผนร่วมกับครูในเรื่อง จะเรียนอะไร ทำไม จึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นนี้ จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างไร ควรทำตามความต้องการของ นักเรียน ณ จุดใด เมื่อไร และใครควรรับผิดชอบงานใด (Hass ,1961 : 4)

แพนการ์ด กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนด้านต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทในการให้ข้อมูลต่างๆ
2. บทบาทในการให้คำแนะนำ
3. บทบาทในการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องที่เรียน
4. บทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร (Tankard ,1974 :122-130)

เฟื่องฟุ้ง เครือตราชู กล่าวว่านักเรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลสร้าง หลักสูตร ร่วมศึกษาชุมชนเพื่อค้นหาความต้องการจำเป็น ร่วมในการประเมินผลการสอน การเรียน การวิเคราะห์ความจำเป็นและความสนใจของตนเอง การช่วยผลิควิธีการสอน การกำหนด ประสิทธิภาพการเรียน การร่วมจัดกิจกรรมการเรียน (เฟื่องฟุ้ง เครือตราชู, 2514 : 78)

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

1. ร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม การให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนให้ความเห็นในเนื้อหาวิชาที่เรียน
2. ร่วมมือในการศึกษาชุมชน
3. วางแผนการเรียนร่วมกับครู
4. ร่วมมือในการประเมินผลการเรียน

บทบาทของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สเตรทเมเยอร์ และคนอื่นๆ เห็นว่าควรนำประชาชนเข้ามาช่วยพัฒนาหลักสูตร โดย ช่วยกำหนดนโยบายทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษาในข้อสงสัยที่ตนมีความเชี่ยวชาญ ช่วยจัดเตรียมวัสดุ ทรัพยากรที่ใช้ และมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตร (Stratemeyer and Other ,1957:679)

เซย์เลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ กล่าวว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนด

จุดหมายของโรงเรียน การจัดประเภทของหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร (Saylor and Alexander ,1974 : 69)

คอลล์ กล่าวว่ บทบาทของประชาชนควรเป็นดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. มีส่วนร่วมในการวินิจฉัยในโรงเรียนแต่ละแห่ง
3. ช่วยเหลือในเรื่องต่างๆไป (Poll ,1970:279- 281)

เฟื่องฟุ้ง เกียรติราชู กล่าวถึงบทบาทของประชาชนว่า

1. การให้ความรู้เรื่องเด็ก
2. การกำหนดนโยบายของโรงเรียน
3. การสำรวจความคิดเห็นในเรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนและเรื่องที่ชุมชน

เห็นว่ามีคามสำคัญ

4. การประเมินผลการึกษาของโรงเรียน
5. เป็นวิทยากรพิเศษ (เฟื่องฟุ้ง เกียรติราชู,2514 : 85)

สรุปบทบาทของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาในด้านที่ตนมีความเชี่ยวชาญ
2. ร่วมในการจัดทำหลักสูตร
3. เป็นคณะกรรมการในการสำรวจความคิดเห็น
4. เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน
5. สนับสนุนช่วยเหลือด้านต่างๆแก่โรงเรียน

จำนวนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษากล่าวถึงมี 11 กลุ่ม และกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 กลุ่ม ดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ส่วนการศึกษารุ่นผู้วิจัยกำหนดบุคคลที่จะศึกษาเพียง 5 กลุ่ม โดยมีเหตุผลดังนี้

กลุ่มครูผู้สอน คือตัวแทนครูผู้สอน

กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นตัวแทนครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และ

ผู้อำนวยการโรงเรียน ในระดับประถมศึกษา

กลุ่มนักวิชาการ เป็นตัวแทนบุคคลหลายกลุ่ม คือ ศึกษานิเทศก์ อาจารย์จากสถานศึกษา นักวิชาการทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรและศาสตร์อื่นๆ

คณะกรรมการการประถมศึกษา เป็นตัวแทนผู้บริหารในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และเป็นผู้กำหนดควบคุมการปฏิบัติงานตามนโยบายการบริหารการประถมศึกษาของจังหวัด

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ เป็นตัวแทน ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงานและประชาชนทั่วไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาจากบุคคลเพียง 5 กลุ่มก็ครอบคลุมได้ทั่วทุกท้องถิ่น และเป็นการเพียงพอ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า การแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆจะไม่กว้างขวางพอจึงมีได้กำหนดชั้นเพื่อการศึกษาในครั้งนี้

สรุปได้ว่า บุคคลทุกฝ่ายทุกอาชีพ ต่างก็มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สภาพทั่วไปและปัญหาของจังหวัดลพบุรี

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดลพบุรีตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศระหว่าง ละติจูดที่ 14° 37' เหนือ และลองจิจูด 100° 25' ตะวันออก - 101° 22' ตะวันออก มีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีความกว้างตามแนวตะวันออก - ตะวันตกเฉลี่ยประมาณ 60.66 กิโลเมตร และความยาวตามแนวตะวันออก - ตะวันตกเฉลี่ยประมาณ 65.40 กิโลเมตร จำนวนเนื้อทั้งหมด 6,586.67 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,116,668.75 ไร่ เป็นเนื้อที่ในเขตเมือง(เทศบาล) 15.67 ตารางกิโลเมตร และในเขตชนบท(นอกเขตเทศบาล) 6,571.00 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ มีดังนี้คือ

ทิศเหนือ	จด	เพชรบูรณ์	นครสวรรค์
ทิศใต้	จด	อยุธยา	สระบุรี

ทิศตะวันออก	จด	นครราชสีมา	ชัยภูมิ	
ทิศตะวันตก	จด	นครสวรรค์	สิงห์บุรี	อ่างทอง

ภูมิประเทศ หากพิจารณาตามลักษณะพื้นที่จะสามารถแบ่งภูมิประเทศออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆดังนี้
 ที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่ 1,770 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอท่าม่วงทั้งหมด
 ตอนกลางและตะวันตกของอำเภอเมืองลพบุรี ตอนกลางและตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอโคกสำโรง
 และส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านหมี่

ที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา มีเนื้อที่ 4,816.67 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่
 ตะวันออกของอำเภอเมืองลพบุรี ตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอบ้านหมี่เพียงบางส่วน ตะวันตก
 เฉียงเหนือและตะวันออกของอำเภอโคกสำโรง และกิ่งอำเภอท่าหลวง

สภาพดินฟ้าอากาศ

จังหวัดลพบุรีมี 3 ฤดูกาล คือ

ฤดูร้อน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม

ฤดูฝน ระหว่างเดือน มิถุนายน - กันยายน

ฤดูหนาว ระหว่างเดือน ตุลาคม - มกราคม

อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 28.1 องศาเซลเซียส

ฝนตกเฉลี่ยตลอดปี 772 มิลลิเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติ

มีป่าไม้ทั้งหมด 2,756 ตารางกิโลเมตร เป็นป่าสงวน 3 แห่ง คือ ซ้ำลังกา
 ชัยบาดาล และวังเพลิง-ม่วงคอม ลำน้ำรายก ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปแล้วประมาณ
 1,360 ตารางกิโลเมตร

มีแร่ธาตุที่สำคัญคือ มีแร่เหล็กที่เขาทับศิลา ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง
 ดินมาร์ล หรือดินสอพอง ที่ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมืองลพบุรี และ หินโมกุล หรือหินเขี้ยวหนูมาน
 ที่อำเภอชัยบาดาล มีสัตว์น้ำต่างๆมากตามลำน้ำในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าม่วงและอำเภอบ้านหมี่

เผ่าพันธุ์

ประชาชนชาวจังหวัดลพบุรีประกอบด้วยคนไทยหลายเผ่าพันธุ์คือ นอกจากชาวไทยภาคกลางทั่วไปแล้วยังมีชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวเวียงจันทน์ ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่สมัยเจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏ โดยเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านหัวช้าง ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองลพบุรี และชาวไทยเชื้อสายทวน ที่อำเภอบ้านหมี่และบางท้องที่ของอำเภอเมืองลพบุรี และยังมีชาวไทยรามัญ ที่ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี ที่อพยพมาจากเมืองหงสาวดี คนไทยเชื้อสายต่างๆเหล่านี้ มีภาษาพูดเป็นของตนเอง และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง ซึ่งแตกต่างไปจากชาวไทยทั่วไป

อาชีพของพลเมือง

ชาวลพบุรีส่วนใหญ่มีการทำนากันมากในเขตอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอท่าม่วงและอำเภอบ้านหมี่ มีการทำไร่กันมากในเขตอำเภอชัยบาดาล อำเภอพัฒนานิคม อำเภอโคกสำโรง และกิ่งอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรีได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวโพดที่สำคัญบริเวณหนึ่งของประเทศไทย

การปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งเป็น 6 อำเภอและ 2 กิ่งอำเภอได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอโคกสำโรง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอชัยบาดาล อำเภอท่าม่วง อำเภอพัฒนานิคม กิ่งอำเภอท่าหลวง กิ่งอำเภอสระโบสถ์

การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 10 แห่ง

การคมนาคม

จังหวัดลพบุรีมีเส้นทางคมนาคมสะดวกสามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆได้ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ เฉพาะทางอากาศนั้นใช้เฉพาะทางราชการทหารเท่านั้น โดยมีสนามบินที่กองบิน 2 และศูนย์การบินทหารบก

จำนวนประชากร

	รวม	ชาย	หญิง
1. เทศบาลเมืองลพบุรี	37,041	20,633	16,408
2. เทศบาลเมืองบ้านหมี่	5,011	2,460	2,551
3. เทศบาลตำบลโลกสำโรง	10,471	5,327	5,144
4. อำเภอเมืองลพบุรี	187,519	85,086	92,433
5. อำเภอบ้านหมี่	74,939	37,197	37,742
6. อำเภอโลกสำโรง	105,339	กท,741	51,625
7. อำเภอท่าวุ้ง	49,293	24,159	25,134
8. อำเภอพัฒนานิคม	50,390	24,843	25,547
9. อำเภอชัยบาดาล	98,302	50,236	48,066
10. กิ่งอำเภอท่าหลวง	20,125	9,935	10,190
11. กิ่งอำเภอสระโบสถ์	19,901	10,093	9,808
รวม	658,331	333,663	324,668

ปัญหาโดยทั่วไปของจังหวัดลพบุรี

สภาพทั่วไปของจังหวัดลพบุรี โดยทั่วไปเมื่อสรุปแล้วอยู่ในเกณฑ์ดีแต่ยังมีปัญหาบางอย่าง บางประการดังนี้

1. ความได้เปรียบเสียเปรียบในการคมนาคมและการสื่อสารติดต่อกับจังหวัดอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากจังหวัดต้องใช้เวลาเดินทางติดต่อกับจังหวัดมากได้แก่ อำเภอชัยบาดาล กิ่งอำเภอท่าหลวง อำเภอพัฒนานิคม กิ่งอำเภอสระโบสถ์ สำหรับกิ่งอำเภอสระโบสถ์ นอกจากจะอยู่ห่างไกลแล้วยังมีเส้นทางคมนาคมโดยสภาพถนนยังคงเป็นลูกรังอยู่ ฉะนั้นอำเภอเหล่านี้จึงเดินทางติดต่อกับจังหวัดไม่สะดวกและใช้เวลาในการเดินทางมาก ทำให้การติดต่อทางด้านการศึกษาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเสียเปรียบอำเภออื่นๆ สำหรับการสื่อสาร อำเภอที่ยังไม่มีโทรศัพท์ซึ่งได้แก่อำเภอท่าวุ้ง กิ่งอำเภอท่าหลวง ย่อมเสียเปรียบในด้านการติดต่อกับจังหวัด การติดต่อสอบถามต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีโอกาสเสียเปรียบ

ทางด้านการศึกษามากกว่าอำเภออื่นๆ

2. ความได้เปรียบเสียเปรียบในด้านลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ อำเภอที่เสียเปรียบทางด้านภูมิประเทศได้แก่อำเภอที่อยู่ในเขตตอนบนของลพบุรี เนื่องจากเป็นภูเขา เป็นที่ราบสูงกว่าพื้นที่ตอนล่าง ดินเป็นดินปนทรายและดินดาน อำเภอในแถบนี้ได้แก่อำเภอชัยบาดาล อำเภอโคกสำโรง อำเภอพัฒนานิคม กิ่งอำเภอท่าหลวง และกิ่งอำเภอสระโบสถ์ อันอาจเป็นผลกระทบให้สภาพเศรษฐกิจไม่ดี และเป็นผลกระทบต่อการศึกษาก็อย่างหนึ่งด้วย

3. สภาพทางการศึกษา อำเภอที่มีความเสียเปรียบในการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพยังไม่เพียงพอ ได้แก่ อำเภอทุกอำเภอยกเว้นอำเภอเมืองลพบุรี และอำเภอที่อยู่ทางไกลขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระดับสูงมากกว่าอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงอำเภอเมืองลพบุรี

4. สภาพการได้เปรียบเสียเปรียบในการตั้งถิ่นฐานของประชากร ประชากรในเขตอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ อำเภอท่าม่วง ตำบลเรือน้อยเป็นกลุ่มมีโอกาสจัดการศึกษาได้ง่ายกว่าและมีคุณภาพดีกว่า สำหรับอำเภออื่นๆตำบลเรือน้อยอยู่อย่างกระจัดกระจายตามพื้นที่ทำกิน ก็ย่อมเสียเปรียบทั้งด้านการจัดการศึกษาและคุณภาพทางการศึกษา

5. แหล่งน้ำ การชลประทาน การไฟฟ้า การอนามัย ที่อานหนึ่งคือพิมพ์ อำเภอที่ยังมีปัญหาได้แก่อำเภอชัยบาดาล อำเภอโคกสำโรง อำเภอพัฒนานิคม กิ่งอำเภอท่าหลวง และกิ่งอำเภอสระโบสถ์

6. สภาพแวดล้อมโรงเรียนส่วนใหญ่ทุกอำเภอมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม ยกเว้นอำเภอท่าม่วง มีทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสมเพราะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมได้ ส่วนตำแหน่งที่ตั้งกิ่งอำเภอท่าหลวงและกิ่งอำเภอสระโบสถ์มีทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม เพราะสภาพการตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายตามพื้นที่ทำกิน ย่อมเสียเปรียบทางการจัดการศึกษาและคุณภาพทางการศึกษา

7. สภาพเศรษฐกิจและสังคม เศรษฐกิจของอำเภอบ้านหมี่ดีที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอเมืองลพบุรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นแหล่งอุตสาหกรรม มีการชลประทานดี มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ส่วนกิ่งอำเภอสระโบสถ์มีสภาพเศรษฐกิจต่ำที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอท่าหลวง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพพื้นที่ทำกินทางการเกษตรขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นดินดาน และดินลูกรัง ขาดแหล่งน้ำ สภาพเศรษฐกิจนี้จะเป็นผลกระทบต่อคุณภาพทางการศึกษาของเด็ก

เช่น การขาดอุปกรณ์การเรียน การขาดเรียนของเด็กซึ่งต้องช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ

สภาพสังคมทุกอำเภอส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยกลาง ในการติดต่อ ส่วนการนับถือศาสนา มีการนับถือศาสนาพุทธมากที่สุด ศาสนาคริสต์ อิสลาม และศาสนาอื่น ๆ มีอยู่เป็นจำนวนน้อย ประมาณ ร้อยละ 1.4 ซึ่งกระจุกกระจายอยู่ในอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล และอำเภอท่าวุ้ง การนับถือศาสนาคริสต์มีอยู่เป็นกลุ่มเฉพาะ หอมนบ้านมีอยู่ในเขตอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งมีร้อยละ 0.58 ซึ่งได้มีโรงเรียนสอนศาสนาคริสต์อยู่แล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525 : 123)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ที่เกี่ยวกับปัญหาในการศึกษาค้นคว้านี้ มีดังต่อไปนี้

চার্জ শুধি (2521 : 130 - 134) ได้วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูหม้อต่อเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาที่กำลังทดลองใช้ทุกภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาหลักสูตรที่จะนำมาใช้ได้ในระดับชั้น ป. 1 - ป. 2 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ได้แก่วงโรงเรียนของเรา ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่วงชีวิตในบ้าน สำหรับเรื่องอื่นๆ นอกจากเรื่องดังกล่าวแล้ว ต้องนำไปปรับปรุงเสียก่อน จึงจะใช้ได้ในแต่ละภาค

ในระดับชั้น ป. 3 - ป. 4 เนื้อหาหลักสูตรที่ใช้ได้ในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางได้แก่วงชุมนุมของเรา นอกจากนั้นต้องนำไปปรับปรุงก่อนจึงจะใช้ได้ในแต่ละภาค สำหรับกรุงเทพมหานคร ไม่มีเนื้อหาใดในกลุ่มวิชานี้เหมาะสมที่จะเอาไปใช้ได้

อรุณ บุญสวัสดิ์ (2522 : 384 - 386) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นใน

จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า เนื้อหาที่ควรนำมาปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
มีดังนี้

กลุ่มทักษะ

1. การสอนมาตราซึ่งดวงวัดของท้องถิ่น
2. การดัดแปลง โจทย์คณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1. อาหารและโภชนาการ
2. สุขภาพและอนามัย
3. การสาธารณสุข
4. ประชากรศึกษา
5. การใช้บริการและสื่อสาร
6. ความเป็นธรรมในการทำงาน
7. ประวัติของชุมชน
8. การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

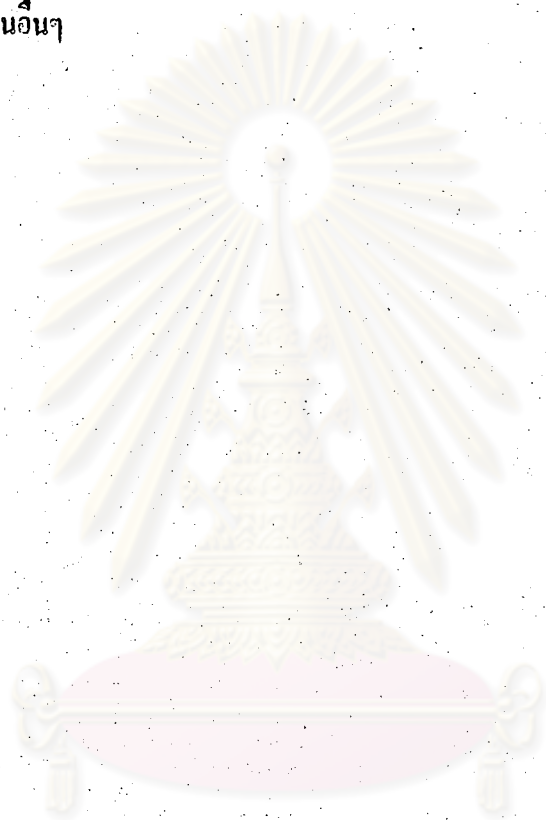
กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. ประเพณีทั่วไป
2. ศิลปะของชาวเชียงใหม่
3. ค่านิยมที่ควรรักษา

กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ

1. การปรับปรุงการทอผ้า
2. การปรับปรุงดิน
3. การทำสวน
4. การทำไร่
5. การพัฒนาอาชีพ
6. การเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวด้านการเกษตร

7. การเลี้ยงสัตว์
8. การสำรวจสภาพท้องถิ่น
9. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
10. อุตสาหกรรมในครอบครัว
11. งานเครื่องปั้นดินเผา
12. งานอื่นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย